

یاسای حزه‌گانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق

به‌ناوی خوای به‌خشنده و میهره‌بان

به‌ناوی گه‌له‌وه

ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عێراق

ژماره‌ی به‌یار: ٤٢

مه‌ژووی به‌یار: ١٨/١٠/١٩٩٣

«به‌یار»

به‌پێی حوكمی بره‌گی (١) له ماده (٥٦) ی یاسای ژماره (١) ی سالی ١٩٩٢ و له‌سه‌ر پێشنیازی ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق، ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عێراق له دانیشتنی ژماره (١١) ی رۆژی ١٣/١٠/١٩٩٣ دا به‌یاری ده‌رکردنی ئه‌م یاسایه‌ی دا

یاسای ژماره (١٧) ی سالی ١٩٩٣ یاسای حزه‌گانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق

ماده‌ی یه‌که‌م:

حزب رێک‌خراویکی سیاسی خاوه‌ن که‌سایه‌تی یه‌کی مه‌عنه‌وی یه و له یه‌که‌رتنێکی ئیختیاری پێک ده‌ی له نیتوان کۆمه‌له که‌سانێکی سروشتیدا که چه‌ند بیرو باورو ئامانجێکی هاوبه‌شی راگه‌یاندراو له پرۆگرامی حیزیدا کۆیان ده‌کاته‌وه و هه‌ول ده‌ده‌ن به‌رێوشوینی دیموکراتی یانه به‌دی یان به‌هین.

ماده‌ی دووهم:

١- هه‌ر هاوولاتی یه‌که له هاوولاتیانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق و تیای دا نیشته‌جێ بێ و مه‌رجه‌گانی تیتدا هه‌بن مافی به‌شداربکردنی دامه‌زراندنی حزبی هه‌یه.

٢- هه‌ر هاوولاتی یه‌که له هاوولاتیانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق یا هه‌ر که‌سێک که نیشته‌وولاتی (اقامة) ی هه‌میشه‌بی تیایدا هه‌بێ و هه‌ژده سالی ته‌مه‌نی ته‌واو کردبێ و لێهاتوویی یاسایی هه‌بێ (الاهلیة القانونیه) مافی چوونه ناو هه‌ر حزبی و لێ کشانه‌وه‌ی به‌ پێی یه‌یره‌وه ناو‌خۆکه‌ی هه‌یه.

ماده‌ی سێ یه‌م:

سه‌ره‌ستی دامه‌زراندنی حزه‌گان مسۆگه‌ره‌و هه‌ر حیزیتیک بۆی هه‌یه به‌ ته‌واوی به‌ سه‌ره‌ستی یه‌وه چالاکی ی خۆی بنوینێ و ئه‌م یاسایه‌ پارێزگاری له‌وه ده‌کا.

ماددهی چوارهم:

- مه‌رجه بیرو باوه‌رو نامانجه‌کانی حزب نه‌مانه‌یان تیتدا بن:
- ۱- چه‌سپاندن و په‌ره‌پیتدانی نه‌و ماف و ده‌سکه‌وتانه‌ی گه‌لی کوردستانی عیراق به‌دی هیتان‌ون.
 - ۲- چه‌سپاندنی بیروباوه‌ری دیموکراتی و ریتزلی گرتنی نه‌و مافانه‌ی مرۆف که له‌راگه‌یانندی جیهانی مافه‌کانی مرۆف و په‌یمان و باوه‌رنامه‌و به‌یاننامه‌نی‌توده‌وله‌تی په‌کاندا دیاری کراون.
 - ۳- به‌دی‌هیتانی نامانجه‌کانی به‌ریتوشوتنی ناشتیانه‌و دیموکراتیانه‌و باوه‌رهیتان به‌ده‌ستاو ده‌ستکردنی ده‌سلات (تداول السلطه) به‌بی په‌نابردنه‌ به‌ر توندو تیشی و نیرهاب و له‌خشته‌ بردن.
 - ۴- به‌کارهیتانی شتوازی دیموکراتیانه‌ له‌ژیانی حزب‌یه‌تیتدا.
 - ۵- بلاو کردنه‌وه‌ی دووبه‌ره‌کی و جیاوازی له‌ره‌گه‌زو نایین و مه‌زه‌بدا.

ماددهی پینجه‌م:

حزب پایه‌ندی ریتزلی‌گرتنی ماف و سه‌ره‌ستی په‌کانی هاوولاتیان و حزه‌کان و ریتک‌خراوه‌ پیشه‌یی و میلی په‌کان ده‌بی.

ماددهی شه‌شم:

- بۆ دامه‌زراندنی حزب و چالاک‌ی نواندنی مه‌رجه‌که:
- ۱- داخوازی‌ه‌ک پیشکه‌ش به‌ وه‌زاره‌تی ناوخۆ بکری که به‌ لایه‌نی که‌مه‌وه (۵۰) نه‌ندامی دامه‌زرینه‌ر نیمی‌زایان کردی و ته‌مه‌نی نه‌ندامی دامه‌زرینه‌ر له (۲۵) سال که‌مه‌تر نه‌بی و به‌ تاوانیک (جنایه) یا که‌تنیکی (جنحه) له‌ که‌دار که‌ری شه‌ره‌ف حوکم نه‌درای و له‌و تاوانانه‌دا به‌شداری نه‌کردی که‌ ده‌سه‌لاتی داپلۆسیته‌ر نه‌خشی بۆ کیشاون و له‌ کوردستاندا کردوونی ده‌بی لی‌هاتوویی یاسایی هه‌بی و خوتنده‌وه‌و نووسین بزانت و ده‌بی به‌رنامه‌و په‌یره‌وی ناوخۆی حزه‌که‌ش له‌گه‌ل داخوازی ی دامه‌زراندنه‌که‌ دای.
 - ۲- داخوازی په‌که‌ی برکه (۱) ی سه‌ره‌وه‌ ناوو له‌قه‌ب و ته‌مه‌ن و پیشه‌و شوتنی نیشته‌جیتی هه‌ر نه‌ندامیکی دامه‌زرینه‌ری تیتدا ده‌بی له‌گه‌ل ناوی حزه‌که‌ که‌ نابی وه‌ک ناوی هه‌یج حزبتیکی تر بی.

ماددهی هه‌وته‌م:

- ۱- ده‌بی وه‌زیری ناوخۆ دلتیایی له‌وه‌ی که‌ داخوازی په‌که‌ی دامه‌زراندن نه‌و مه‌رجه‌ یاسایی یانه‌ی تیتدایه‌ که‌ له‌ مادده‌ی شه‌شمی نه‌م یاسایه‌دا دیاری کراون و نه‌وسا له‌ماوه‌ی (۳۰) رۆژدا له‌ رۆژی تۆمارکردنی یه‌وه‌ داخوازی په‌که‌ ره‌وانه‌ی لای نه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان بکا.
- ۲- نه‌گه‌ر داخوازی‌ه‌که‌ مه‌رجه‌ یاسایی په‌کانی تیتدا نه‌بو ده‌بی وه‌زیری ناوخۆ داخوازی په‌که‌ له‌و ماوه‌ دیاری کراوه‌ی برکه (۱) ی سه‌ره‌وه‌دا بگه‌ریتیتته‌وه‌ بۆ دامه‌زرینه‌ران بۆ ته‌واوکردنی که‌م و کوری په‌کانی و له‌ گشت حالیکدا نابی

- داخوازی یه که له یهک جار زیاتر بگه ریتندرتتهوه.
- ۳- نهنجومهنی وهزیران له ماوهی (۴۵) رۆژدا له رۆژی تۆمارکردنی داخوازی یه کهوه له لای به پهسندکردن یا به رهت کردنهوه بریار دهدا به مهرجی له حالهتی رهتکردنهوهدا هۆیهکانی له بریاره کهدا ههبن.
- ۴- نهگهر سه ره رای به سه ره چوونی نهو ماوهیه له برگه (۳) ی سه ره وهی نه م مادهیه دا دیاری کراوه هیچ بریاریک له سه ره داخوازی یه که نه درا وا داده نری که داخوازی یه که به حوکمی یاسا په سه ندرکراوه
- ۵- وهزیری ناوخۆ بریاره که ی نهنجومهنی وهزیران به نه دنامه دامه زرتنه ره کان راده گه یه نی.

- ۶- دامه زرتنه ران بۆیان ههیه له ماوهی (۳۰) رۆژدا لهو رۆژه وهی بریار ی رهتکردنه وه یان پتراده گه ی نری ناره زایی له سه ره بریاره که ی نهنجومهنی وهزیران به رهت کردنه وه له لای دهسته ی گشتی دادگای پید اچوونه وهی هه رتیمی کوردستانی عیراق ده ربهرن و بریار ی دادگا بنبر (بتات) ده بی.

ماده ی هه شتم:

حزب له رۆژی ده رچوونی مۆله ته که یه وه ده بیته خاوه نی که سایه تی ی مه عنه وی و بۆی هه یه چالاکی خۆ بنوینی و له په یوه ندی یه یاسایی یهکانی دا نهو که سه ده بیته نوینه ری که په پیره وی ناوخۆی دیاری ده کا.

ماده ی نۆیه م:

۱- پایته ختی هه رتیم یا مه لبه ندی یه کتی له پارتیزگاکانی هه رتیم ده بیته باره گای سه ره کیسی حزب و بۆی هه یه لق له هه رتیم دا بکاته وه به مه رجی ده سه لاتی په یوه ندی داری لی ناگادار بکری.

۲- حزب بۆی هه یه لق له ده ره وهی هه رتیمدا بکاته وه به مه رجی وه زا ره تی ناوخۆی لی ناگادار بکا.

۳- حزب نابی باره گا له فه رمانگه ره سمی یه کان و داموده زگاکانی حکومه ت دا بکاته وه.

ماده ی ده یه م:

حزب ده شی له گه ل حزبیکی تر دا به پی ی په پیره وی ناوخۆی هه ردوو حزب تیکه ل به یه کتر بن به مه رجی نهنجومهنی وهزیرانی لی ناگادار بکری.

ماده ی یازده یه م:

حزب ده بی له ماوهی (۳۰) رۆژدا نهنجومهنی وهزیران له هه ر گۆربنییک له په پیره وی ناوخۆی یا له به رنامهیدا له رۆژی روودانی یه وه ناگادار بکا.

ماده ی دوازه یه م:

۱- نابی دادوه ران و نه دامانی داواکاری گشتی و لیکۆلینه وه رانی دادگه ری بچه ناو حزبه کانه وه و هه ر کامیکیان له حزبی کدا بی ده بی له ماوهی (۳۰) رۆژدا له رۆژی جی به جی بوونی نه م یاسایه وه واز له فه رمانه که ی یا له حزبه که ی بی نی.

۲- نواندنی کاری حزبیه تی له داموده زگا کانی وه زاره تی کاروباری پیشمه رگه وه هیزه کانی ئاسایشی ناوخۆ قه دهغه یه.

ماددهی سێزدهیهم:

حزب ئهم مافانهی دهبی:

- ۱- ئه و ری و شوپنا نهی راگه یاندنی هه بی که بۆ به دهیته نانی نامانجه کانی به پی ی یاسا ره چا و کراوه کان به کاریان دینی.
- ۲- سازدانی هه ر کار و کرداریکی یاسایی و مولکداریتی هه ر مال و مولکیتیکی گوازراره و نه گوازراره بۆ به دهیته نانی مه به سته کانی.
- ۳- سازدانی کۆبوونه وه و خۆپیشان دان و مانگرتن به ناشتی و به پی ی یاسا و به ناگاداری ده سه لاتی په یوه ندیدار.
- ۴- ریکه خستنی میهره جان و ئاههنگ و کۆرو ژیانده وه ی بۆنه کان.
- ۵- کۆکردنه وه ی پیتاک و قبولکردنی به خشیس و یارمه تی ی ناوخۆ.
- ۶- قبولکردنی مال و مولکی عهینی و کاش له هه ر لایه که وه بی له ده ره وه ی هه ریم به ناگاداری ی نه نجومه نی وه زیان.

ماددهی چوارهیهم:

ئهو به خشیسه ی له بووجه ی هه ریمدا بۆ حزبه کان ته رخان ده کری به پی ی چه ند پیتوانه یه که نه نجومه نی نیشتمانی دیاری ی ده کا دابه ش ده کری.

ماددهی پازدهیهم:

حزب پابه ندی ئهم ئه رکانه ده بی:

- ۱- نه بزکردنی ئیهره اب به هه موو شیوه کانی یه وه.
- ۲- ریزگرتن له یاساکان و پاراستنی سه ره خۆبی دادوه ری.
- ۳- دام و ده زگای سه ربازی و شیوه سه ربازی نه بی و لی ی قه دهغه یه چه کی به پیچه وانه ی یاسا وه هه بی.
- ۴- نه نواندنی چالاکی یه که پیچه وانه ی به رنامه راگه یه راوه که ی ده بی.
- ۵- ریزگرتن له سیستمی گشتی و داب و نه ریتی گشتی.

ماددهی شانزدهیهم:

حزب بۆی هه یه به پی ی حوکه کانی پهیره ی ناوخۆی، خۆی هه لوه شینیته وه.

ماددهی هه ندهیهم:

- ۱- ده شی حزب به بریاریکی دادوه ری و له سه ر داوا (دعوی) یه که وه زاره تی ناوخۆی ده یکا به هۆی سه ربیچی یه وه له حوکه میک له حوکه کانی ئهم یاسایه هه لبه شیته وه.
- ۲- بریاری دادگا ملکه چی تانوت لیدانی پیداجوونه وه ده بی له لای ده سته ی گشتی پیداجوونه وه ی هه ریمی کوردستانی عیراق له ماوه ی (۳۰) رۆژدا له رۆژی پیتراگه یاندنی بریاری هه لوه شانده وه که وه و بریاری دادگای پیداجوونه وه بنی (بات) ده بی.

ماددهی ههژدهیهه:

له حالهتی ههلهشاندهوهی حزیدا مال و مولکی گوازاوه و نهگوازاوهی به پتی ی پهیرهی ناوخوی پاگو دهدری.

ماددهی نۆژدهیهه:

دهبی نهو حزبانهی کهههه له ماوهی سه مانگ دا له رۆژی جتی بهجی بوونی نهه یاسایهوه بارودۆخی لهگهله حوکمهکانیدا بگونجین.

ماددهی بیستهه:

وهزیری ناوخۆ بۆ ههیه رینماییی بۆ ئاسانی جتی به جتی کردنی حوکمهکانی نهه یاسایه دهریکا.

ماددهی بیسته و یهگهه:

کار به ههچ دهقیک ناکرێ که لهگهله حوکمهکانی نهه یاسایه دا ناکۆک بکا.

ماددهی بیسته و دووهه:

دهبی نههجمههی وهزیران حوکمهکانی نهه یاسایه جتی بهجی بکا.

ماددهی سهی یهه:

نهه یاسایه له رۆژی بلاوکردهوهی له رۆژنامهی رهسمیدا جتی بهجی دهکرێ.

جوهر نامق سالم

سهرۆکی نههجمههی نیشتمانیی کوردستانی عێراق